

ПРАВИЛА ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ ТА ТЕКСТОЛОГІЇ ПРИ СТРУКТУРУВАННІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ПРО ВИДИ ПОКАРАНЬ

У статті проаналізовано відповідність побудови (структурування) кримінально-правових норм, які визначають види покарань та особливості їх застосування, особливим юридико-технічним вимогам, які висуваються до форми вираження їх у законі. Акцентовано увагу на важливості дослідження законодавчої техніки в аспекті визнання її засобом обмеження суддівського угляду при призначенні покарання.

Ключові слова: юридична техніка, законодавча техніка, текстологія, юридико-технічні вимоги, прийоми, юридична конструкція, дефініція, поняття.

Доведеним є той факт, що багато в чому ефективність правових норм залежить від адекватного відповідно до завдань, поставлених перед певною нормою чи кримінальним законом загалом, законодавчого припису, що в ній міститься. Науковці неодноразово наголошували, що інститути кримінального права, кримінально-правові норми та відображені в них кримінально-правові приписи виконують функції кримінального права в різних співвідношеннях між собою [1, с. 146]. Відповідно, і законодавець приймає кримінальні закони, керуючись міркуваннями кримінальної політики та спираючись на правила законодавчої техніки, які сформульовані таким чином, щоби закони відповідали не тільки політичним та моральним вимогам, а й давали очікуваний ефект від їх застосування [2, с. 139]. Більше того, думаємо, що, крім очікуваного ефекту, за таких умов побудову кримінального закону відповідно до правил законодавчої техніки можна визнати й одним із факторів стабільності вітчизняного законодавства. Акцентування на необхідності дотримання правил законодавчої техніки є абсолютно слушним, оскільки безпосередньо в кримінальному законодавстві відображається діалектична єдність між уявленням суспільства про потребу в кримінально-правовому регулюванні та вимогами держави в цій сфері, що визначають межі каральної діяльності держави. Кримінальне право не може бути втілено в життя само по собі без того, щоби його вимоги не набули законодавчої форми [3, с. 23]. Водночас структурування кримінально-правової норми та тексту, який її закріплює, не може змінити її сутності та змісту, вплинути на типові й видові якості суспільних відносин та їх учасників. Саме це має забезпечувати законодавча техніка. Вона повинна спрямовувати законодавця на створення несуперечливого за змістом ак-

та, викладеного чітко та ясно, позбавленого надмірно складного тексту тощо. Дійсно, визнані на сьогодні в кримінально-правовій науці фактори зниження ефективності кримінально-правового регулювання внаслідок невідповідності норм кримінального права об'єктивним закономірностям життя суспільства, соціально-правовій психології народу чи соціально-правовій групи, недостатнє врахування умов дії норми є незаперечними. Однак це хоча й досить суттєвий, але тільки один бік зазначеної проблеми. Не менш важливу роль у забезпеченні та підтриманні суспільного домагання (прагнення) у сфері запобігання злочинності та караності відіграє належне його унормування, яке, у свою чергу, задає тон подальшому належному застосуванню кримінально-правових норм на практиці.

Принципи кримінально-правової політики, кримінального права, кримінально-правового регулювання задають вимоги щодо змісту кримінального права в частині визначення меж каральної діяльності держави на сучасному етапі розвитку. Відповідно, визначений зміст має об'єктуватись у певній формі, якою і є кримінальний закон, а конкретніше кримінально-правові норми. "Оскільки ж форму (закон) творять люди з їх інтересами, перевагами та помилками, то і форма в певний момент часу може не повністю відповідати змісту. Тому існує діалектична суперечність між формою й змістом, яка зникає як у процесі вдосконалення законодавства, так і при змінах уявлень суспільства про добро та зло, суворість репересій, які допустимо застосовувати до злочинців, тощо" [3, с. 22–23].

Міри кримінально-правового впливу й кримінально-правові санкції повинні відповідати особливим юридико-технічним вимогам, які висуваються до форми вираження їх у законі [2, с. 139]. Подібне розуміння вимог юридичної техніки бачимо і в інших науковців, які вказують, що для того, щоби думка законодавця була ясною та зрозумілою,

необхідне дотримання певних правил, як-от: а) правильне поєднання формальних та оціночних моментів у кримінально-правовій нормі; б) повне описування в законі об'єктивної сторони складу; в) простота і стислість викладеного. Також важливими вимогами пропонують визнавати: взаємозв'язок нормативних приписів, розміщених в акті, їх логічну послідовність; компактність (стислість) викладення юридичних норм при глибокому та всебічному відображенні їх змісту; використання формулювань і термінів, прийнятих у законодавстві. Однак і наведені вимоги не дають відповіді на питання, яким саме чином з погляду законодавчої техніки має досягаться бажана ясність, чіткість; урахуватись наведені вище особливості співвідношення між диспозицією статті та її санкцією, яким прийомами й засобами юридичної техніки має забезпечуватись правильність побудови кримінально-правових санкцій.

Нормативізм як парадигма юридичного мислення зобов'язує структурувати кримінально-правові норми з приписів, сформульованих у різних статтях кримінального закону, а "синтез правових приписів, що стосуються, з одного боку, злочину, а з іншого – покарання, є необхідним для отримання найбільш повного уявлення і про інститути кримінального права" [4, с. 174]. Оскільки перелік видів покарань, їх легальна класифікація на основні та додаткові, визначення суті та змісту кожного з видів покарань являють собою кримінально-правовий припис, то він є інформаційно завершеним нормативним текстом, тобто законодавчим висловлюванням, яке вичерпує цільову заданість цього припису, має смислову та формальну завершеність. Саме в цьому ракурсі формулювання видів покарань як текстів кримінального закону в Україні практично не аналізувалось. Вказані аспекти потребують наукової розробки, оскільки завдання, основні прийоми та засоби, правила законодавчої техніки утворюють достатньо складну систему вимог до закону, недотримання (ігнорування) яких призводить до складнощів або помилок у правозастосуванні. Важливість дослідження законодавчої техніки зумовлена також і її розглядом як засобу обмеження суддівського угляду [5, с. 95], де якраз у сфері застосування покарання суду надані достатньо широкі можливості.

Законодавча техніка наразі визнається різновидом юридичної техніки, під останньою розуміють переважно сукупність правил, прийомів та засобів обробки, оформлення, систематизації, тлумачення й застосування нормативно-правових актів [6–10]. Безпосередньо ж законодавча техніка трактується як: 1) така, що включає в себе систему вимог до офіційних реквізитів, структури, змісту нормативно-правових актів, системних зв'язків норм як усередині закону, так і з іншими законодавчими актами

[11, с. 390]; 2) зумовлена закономірностями розвитку правової системи сукупність певних засобів, прийомів, правил, що використовуються в законотворчій діяльності з метою забезпечення високої якості її результатів [12, с. 97]; 3) система історично складених, заснованих на досягненні теорії прав та перевіреніх практикою нормотворчості правил, прийомів і засобів, що застосовуються державними органами в процесі побудови кодексів, окремих законів, статей та їх елементів, з метою подальшого вдосконалення їх форми [13, с. 15].

Отже, фактично йдеться про організаційно-процедурні прийоми юридико-технічного порядку зі структурування, зовнішнього оформлення законопроекту тощо. Останнім часом актуалізуються дослідження питань формування законодавчої кримінально-правової текстології, спрямованої на підвищення якості конструювання кримінально-правових приписів, зважаючи на те, що саме текст закону є об'єктом законодавчої текстології, оскільки нормативний текст являє собою витвір словесності, який поряд з нормоутворювальними ознаками має ознаки тексту [4, с. 127]. Кримінальний закон загалом, його інститути та кримінально-правові приписи володіють такими ознаками тексту, як: 1) наявність назви (заголовка) закону, частини, розділу, глави, статті; 2) об'єктивованість у нормативно-правовому акті; 3) текстуальна завершеність; 4) літературна опрацьованість відповідно до типу нормативного акта; 5) наявність особливих одиниць, об'єднаних різними типами зв'язків; 6) цілеспрямованість, притаманна кримінальному акту загалом; 7) прагматична установка, тобто орієнтація на досягнення соціально значущих результатів [4, с. 43].

Отже, розглянемо вимоги щодо побудови системи покарань в аспекті дотримання законодавчої техніки та законодавчої текстології. До засобів законодавчої техніки належать юридичні конструкції, дефініції, презумпції, фікції, аксіоми, преюдиції. Однак саме юридична конструкція визнається базовим засобом законодавчої техніки, знярядям побудови нормативного матеріалу, тому до неї висуваються достатньо жорсткі вимоги. Так, Д.А. Керімов переконаний: "...законодавцю необхідно знайти найкращий спосіб розуміння та відображення в законі надзвичайно складної правової реальності, оскільки наслідки недоброякісних або недоречних правових конструкцій можуть опинитись тяжкими, небезпечними та трагічними" [14, с. 283].

Оцінивши запропоновані в спеціальній літературі підходи до розуміння суті та значення юридичної конструкції (С.С. Алексєєв, Т.В. Кашиніна, Д.А. Керімов, Г.В. Назаренко, К.К. Панько та ін.), А.І. Ситникова, приміром, дійшла висновку, що правові норми, інтегровані в статті, формують правові інститути, а правові інститути утворюють галузі

законодавства як різнопорядкові юридичні конструкції. Такий підхід дав змогу вченій розглянути юридичну конструкцію як метод пізнання права (широке розуміння) та як загальну правову формулу, закріплену в конкретній доктринальній моделі, законодавчій конструкції з набором взаємопов'язаних між собою елементів (вузьке розуміння) [4, с. 129].

Подібний підхід дає змогу розглядати систему покарань з позиції доктринальної моделі (конструкції), яка формулюється в результаті теоретичного моделювання та втілюється в нормативні приписи в ході законотворчого процесу, трансформуючись у законодавчі конструкції статей, що визначають види покарань та підстави й порядок їх застосування.

Разом із цим теоретична модель системи покарань, об'єктивуючись у кримінальному законі через статті, присвячені поняттю покарання, визначенню переліку видів покарань, їх легальній класифікації тощо, не утворює аналогічну законодавчу конструкцію. Певна відмінність спостерігається в тому, що вказані кримінально-правові конструкції об'єднані в розділі X "Покарання та його види", отже, нормативні приписи виділяють види покарань, а не їх систему. Юридичні конструкції видів покарань є результатом нормотворчої діяльності, які відображають результати теоретичного моделювання того чи іншого покарання, визначення його місця серед інших видів покарань тощо. Саме як юридичні конструкції слід оцінювати конструкції окремих видів покарань.

Ще одним поширеним прийомом законодавчої техніки є дефініція, під якою розуміють "коротке визначення якого-небудь поняття, що відображає суттєві, якісні ознаки предмета або явища" [4, с. 88]. Дефініції поділяються на поняття точного значення (вони мають фіксований у законі зміст, а логічна структура цих понять виражена сукупністю ознак, зміст яких встановлюється або в законі, або в науці кримінального права) та оціночні поняття, логічна структура яких є відкритою системою, що дає змогу включати в зміст поняття ознаки, раніше не відомі законодавцю, науці та практиці [12, с. 142, 143]. Отже, види покарань також мають позначатися відповідними дефініціями, які повинні розкривати в концентрованому вигляді зміст поняття шляхом виділення його характерологічних ознак. Дефініція, розкрита в законі, є легальною, і це "є необхідною умовою забезпечення єдності кримінально-правових приписів, однакового розуміння тексту кримінального закону та показником техніко-юридичної культури його оформлення" [4, с. 133].

З погляду текстології¹ дефініція повинна мати певні особливості конструювання, які

виявляються: по-перше, у наявності теми й реми поняття, що визначається; по-друге, тематичний компонент дефініції повинен містити однозначний юридичний термін, що використовується в науковому обігу та включений до словникового фонду закону; по-третє, тематичний компонент слугує для розкриття змісту тематичного компонента й тим самим забезпечується рема-тематична єдність дефініції; по-четверте, дефініція повинна містити ознаки феномена, які розкривають його правову природу; по-п'яте, дефініція призначена для активного використання й чіткого пояснення пов'язаних із нею кримінально-правових приписів [4, с. 133].

При формулюванні видів покарань законодавець рідко звертається до такого прийому законодавчої техніки, як дефініція, використавши його фактично лише при наведенні дефініції поняття покарання (ч. 1 ст. 50 КК України), а також штрафу як грошового стягнення (ч. 1 ст. 53 КК України). Зробив він це з дотриманням основних вимог, що висуваються до формулювання дефініцій, а саме у вказаних дефініціях покарання та штрафу наявні тема й рема поняття, що визначається, тематичний компонент дефініції містить однозначний юридичний термін, що використовується в науковому обігу та включений до словникового фонду закону, тематичний компонент слугує для розкриття змісту тематичного компонента, дефініція містить ознаки феномена, які розкривають його правову природу, та призначена для активного використання й чіткого пояснення пов'язаних із нею кримінально-правових приписів.

Кримінально-правові приписи в текстуальному аспекті є відмінними один від одного, що зумовлено їх різною будовою й обігом, пов'язаним зі структурними особливостями нормативного тексту. Встановлення мінімального та максимального обсягу кримінально-правового припису безпосередньо пов'язують із проблематикою визначення їх оптимальних меж, що, у свою чергу, визначає здатність до сприйняття їх змісту і, як наслідок, практичну реалізацію.

Кримінально-правові приписи можуть мати форму простого речення, зокрема "покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність" (ч. 3 ст. 50 КК України); "з урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року" (ч. 4 ст. 53 КК України). Приписами, нормативний текст яких не виходить за межі одного речення (простого або складного), є положення ст. 51 "Види покарань",

структура, категорії, засоби та способи й закономірності побудови текстів кримінально-правових приписів, інститутів та кримінального закону загалом.

¹ Законодавча (кримінально-правова) текстологія – науковий напрям, предметом якого є

ст. 54 "Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу". Текст вказаних статей складається з одного припису, утвореного одним реченням. Самі ж статті не мають поділу на частини. У випадку з формулюванням тексту ст. 51 КК України законодавець, використавши мінімальну модель, що складається з одного речення, водночас вказану статтю поділив на пункти, в яких перелічені всі види покарань, виділення яких зумовлено переліковим характером нормативного припису. Графічно диференційований вид нормативного тексту, який містить видовий перелік, спеціалісти вважають цілком виправданим та достатньо прийнятним, оскільки він надає додаткову інформацію правозастосовцю. До подібного прийому вдається законодавець і при текстуальному формулюванні кримінально-правового припису, що визначає порядок переведення менш суворого виду покарань у більш суворий вид при складанні покарань (ст. 72 КК України) та види покарань, які застосовуються до неповнолітніх (ст. 98 КК України).

Статті, що визначають види покарань, та ст. 52 "Основні та додаткові покарання" розділені на частини (від двох до п'яти). З чотирнадцяти статей складаються з однієї частини 2 статті, з двох частин – 4 статті, з трьох частин – 6 статей, з п'яти частин – 2 статті. Із зазначеного видно, що законодавець намагається формулювати компактні кримінально-правові приписи, оптимальні з погляду цілісності форми й змісту. Найбільш наочно це видно зі структури та змісту статей, які складаються з однієї, двох або трьох частин.

Дещо вибиваються із загалу ст. 53 та 55 КК України, які є занадто громіздкими, особливо ст. 53 КК України. У цих випадках законодавець відступив від принципу відповідності кримінально-правових приписів мінімальній моделі тексту, оскільки явно вийшов за межі одного законодавчого висловлювання, граматичною формою якого є речення, і вибудував нормативний текст із поєднання речень (надфразових єдностей). Своєрідність таких текстів виявляється, перш за все, у відсутності композиційної диференціації кримінально-правових приписів, включених до нормативного тексту, і, як наслідок, у наявності двох або більше кримінально-правових приписів в одному пункті, частині або статті Кримінального кодексу [4, с. 179]. Подібні тексти законодавець використав у ч. 2 та ч. 5 ст. 53 КК України, які складаються з трьох складнопідрядних речень, а ч. 5 ще й графічно диференційована, оскільки містить у собі графічний перелік меж розрахунку при заміні штрафу. Спеціалісти вважають, що: "нормативні тексти, утворені таким шляхом, – явище в

Кримінальному кодексі небажане, оскільки цей закон вирізняє чітка диференціація кримінально-правових приписів, яка виявляється в їх структурному оформленні: наявність підрозділів – частин, розділів, статей, частин, пунктів, наявність заголовків більших підрозділів; цифрова та буквенна організація структурних підрозділів. На цьому фоні структурно недиференційовані в нормативному тексті кримінально-правові приписи виглядають як недостатньо пророблені" [4, с. 180]. Це положення тільки підтверджує невдалість редакційних змін ст. 53 КК України, згідно із Законами України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI та від 13 квітня 2012 р. № 4652-VI. Нормативні тексти, які складаються з кримінально-правових приписів, що не мають цифрових позначень, ускладнюють сприйняття алгоритму дії, заданого правозастосовцю такими приписами. Такою наразі можна визнати ч. 2 ст. 53 КК України, оскільки її об'ємний текст, що складається зі слів та словосполучень, розміщених у лінійному порядку, набуває читабельності тільки після її композиційного членування на смислові фрагменти. Така проблема характерна й для тексту ч. 5 ст. 53, частково для ч. 2 та 3 ст. 55 КК України.

Всі інші, крім ч. 1 ст. 53 КК України, частини визначають особливості призначення штрафу як основного виду покарання, які стосуються як його призначення на загальних засадах, так і правил його призначення в спеціальних випадках, передбачених у законі. Так, *перший припис* сформульовано в першому реченні ч. 2: розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти н. м. д. г. до п'ятдесяти тисяч н. м. д. г., якщо статтями Особливої частини цього кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. Фактично в цьому реченні сформульовано два приписи, один з яких визначає мінімальні та максимальні розміри штрафу, а інший – встановлює виняток із загальних засад призначення покарання в межах санкції статті Особливої частини КК України, який допускає можливість призначення цього покарання в розмірі, більшому, ніж встановлено для цього виду покарання. Інша частина припису, наведена в цій самій частині статті, визначає можливість обмеженого виходу за верхню межу санкції навіть у тих випадках, коли розмір майнової шкоди, завданої злочином, або розмір отриманого внаслідок вчиненого злочину доходу не перевищує максимального розміру штрафу, передбаченого в санкції. *Другий припис* визначає розмір штрафу, що призначається судом у разі, коли за вчинений особою злочин передбачене покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян. *Третій припис*, який визначає єдиний виняток із припису про необхідність призначення

штрафу в розмірі, не меншому за розмір завданої злочином шкоди або отриманого внаслідок його вчинення доходу, об'єктивується в тексті ч. 2 ст. 53 у вигляді речення: "Суд, встановивши, що такий злочин вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (частини статті) Особливої частини цього кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу". Всі три приписи текстуально об'єднані в ч. 2 ст. 53 із тих міркувань, що вони визначають розмір штрафу за тих чи інших значущих з правової точки зору умов. Отже, поєднати всі три приписи в одному реченні вкрай складно і за цих умов нераціонально.

Спеціалісти пропонують два варіанти модифікації нормативних текстів, які надають можливість позбутися надфразових єдностей, що йдуть у розріз із вимогами структурно-композиційної диференціації нормативного матеріалу в тексті статей. Суть першого з них зводиться до можливості переформулювання приписів шляхом об'єднання декількох приписів, включених до однієї статті, частини статті або пункту, в один припис. Проте таке перетворення потенційно має ризики, оскільки може призвести до невиправданого збільшення недиференційованого нормативного матеріалу. З іншого боку, об'єднувати в один декілька приписів, сформульованих за допомогою складнопідрядних речень узагалі не видається можливим. Приміром, таким способом неможлива модифікація тексту ч. 2 ст. 53 КК України, яка складається наразі із трьох складних речень, що містять 147 слів (включаючи прийменники та сполучники). Інший прийом полягає в структурній реорганізації нормативного тексту відповідно до принципу диференціації кримінально-правових приписів. Саме його можна застосувати щодо модернізації ч. 2 ст. 53 КК України.

Також можна піти шляхом скорочення тексту ч. 2 ст. 53 КК України, через елімінацію непотрібного дублювання загальних засад призначення покарання [16, с. 143], яке здійснюється за рахунок словосполучення "залежно від тяжкості злочину та з урахуванням майнового стану винної особи". Ця пропозиція О.В. Попраса, підтримана і іншими науковцями [17, с. 25], на нашу думку, актуалізується в аспекті дотримання вимог законодавчої текстології кримінального закону з урахуванням чинної редакції статті. Щоби запобігти ускладненню, викликаним лінійною побудовою тексту, яка ускладнює сприйняття об'ємних приписів, та підвищити читабельність (ясність та зрозумілість) нормативного тексту, вважаємо припустимим розукрупнити текс-

товий матеріал за рахунок графічно-буквеного виділення смислових фрагментів кримінально-правових приписів. Отже, редакція ст. 53 КК України може бути змінена таким чином:

Стаття 53. Штраф.

1. Штраф – грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, з урахуванням положень частини другої та третьої цієї статті.

2. Розмір штрафу встановлюється в межах від тридцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу.

3. Розмір штрафу не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої злочином або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, незалежно від мінімального розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК України у разі, якщо вказана санкція передбачає основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Такий принцип може бути реалізований не тільки на рівні цілісних приписів, а й фрагментів таких приписів, які мають буквене позначення. Саме з таких позицій побудовано текст ст. 51 КК України "Види покарань", яка складається із 12 фрагментів (п. 1–12), у яких наведено перелік, що включає в себе 17 видів покарань. Подібна фрагментація нормативного тексту повинна бути розумною й відповідати логіці побудови нормативного тексту. Саме з таких позицій два види покарань об'єднані в п. 3 ст. 51 КК України, п. 2 ст. 51 КК України, відповідають логічним принципам побудови нормативного тексту. У цьому випадку законодавець вказує в кожному із цих пунктів декілька видів покарань, які стосуються або позбавлення права, або позбавлення конкретних звань, чину тощо. Подібна фрагментація може бути визнана оптимальною, оскільки подальша фрагментація виходила б за межі розумної диференціації нормативного тексту.

Текстуальний підхід до норм кримінального права дає можливість виділяти в конкретних нормативних приписах тему (тематичний склад) та рему (склад реми), які наявні в тексті як взаємопов'язані структурні компоненти, здатні забезпечити цільність законодавчого тексту та показати інтенцію законодавця. Аналіз конструктивних особливостей приписів, які визначають зміст різних видів покарань, свідчить, що юридико-технічний прийом, яким керується законодавець при текстуальному відображенні характеру правових положень стосовно видів покарань, залежить безпосередньо від імперативного методу кримінально-правового регулювання.

Список використаної літератури

1. Коняхин В.П. Теоретические основы построения Общей части уголовного права. – СПб., 2002. – 348 с.
2. Дуюнов В.К. Уголовно-правовое воздействие: теория и практика / В.К. Дуюнов. – М. : Научная книга, 2003. – 520 с.
3. Навроцкий В.Н. Уголовное право и уголовное законодательство: соотношение понятий / В.Н. Навроцкий // Право України. – 2011. – № 9–10. – С. 21–25.
4. Ситникова А.И. Законодательная текстология уголовного права : монография / А.И. Ситникова. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 344 с.
5. Рарог А.И. Законодательная техника как средство ограничения судебного усмотрения / А.И. Рарог, Ю.В. Грачева // Государство и право. – 2002. – № 11. – С. 93–100.
6. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2 т. / С.С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – Т. 2. – 360 с.
7. Черданцев А.Ф. Теория государства и права / А.Ф. Черданцев. – М., 1999. – 394 с.
8. Риндюк В.І. Законодавча техніка: поняття, форми, види, реалізація в Україні : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.01 / В.І. Риндюк. – К., 2008.
9. Морозова Л.А. Теория государства и права : учеб. пособ. / Л.А. Морозова. – М., 2006. – 496 с.
10. Кравчук М.В. Теория государства и права. Проблемы теории государства и права : навч. посіб. / М.В. Кравчук. – 3-тє вид., змін. і доп. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 247 с.
11. Сырых В.М. Российское законодательство: проблемы и перспективы / В.М. Сырых. – М., 1995. – 426 с.
12. Панько К.К. Методология и теория законодательной техники уголовного права России / К.К. Панько. – Воронеж, 2004. – 272 с.
13. Семенов Я.И. Законодательная техника в уголовной праве : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Я.И. Семенов. – Челябинск, 2007. – 18 с.
14. Общая теория государства и права : в 3 т. / отв. ред. М.Н. Марченко. – М., 2000. – Т. 3. – 475 с.
15. Законодательная техника : науч.-практ. пособ. / под ред. Ю.А. Тихомирова. – М., 2000. – 272 с.
16. Попрас В.О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України / В.О. Попрас. – Х. : Право, 2009. – 224 с.
17. Пономаренко Ю.А. Штраф як вид покарання у кримінальному праві України [за результатами реформи 2011 р.] : наук. нарис / Ю.А. Пономаренко ; наук. ред. Ю.В. Баулін. – Х. : Право, 2012. – 80 с.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2014.

Рябчинская Е.П. Правила законодательной техники и текстологии при структурировании уголовно-правовых норм о видах наказаний

В статье анализируется соответствие структурирования (построения) уголовно-правовых норм, которые определяют виды наказаний и особенности их применения, юридико-техническим требованиям с позиции соблюдения правил законодательной техники и текстологии. Акцентируется внимание на важности исследования законодательной техники в аспекте ее потенциала ограничивать судебное усмотрение при назначении наказаний.

Ключевые слова: юридическая техника, законодательная техника, текстология, юридико-технические требования, приёмы, юридическая конструкция, дефиниция, понятие.

Ryabchinskaya E. Terms of Legislative Technique and Textual when Structuring Criminal Law of the Penalties

The article is emphasizing the importance of text analysis of a criminal law, an appropriate construction of which in accordance with rules of law-making technique is acknowledged as one of the factors of Ukrainian law-making stability. The necessity of following rules of law-making technique is doubtless, because dialectical unity between the society vision of need for criminal and legal regulation and the state's demands in this field which are defining the scope of state's penal activity is depicted directly in the criminal law-making. It must be provided by the law-making technique, which has to direct a lawmaker towards the creation of noncontroversial (regarding to its content) act, which is clearly and intelligibly stated, free from too overcomplicated text etc. The important role in providing and supporting of society's aim in the field of crime prevention is played by its proper standartization, which, in its turn, is leading the way for the further practical application of criminal and legal norms.

The article pointed out to the importance of legalistic technique's requirements as follows: 1) correct combination of formal and estimative moments in the criminal and legal norm; 2) full description in the law for the objective element; 3) condensation, simplicity and briefness of the stated text; 4) interconnection of statutory provisions placed in the act, their logical sequence; 5) compactness (laconism) of legalistic norms' presentation in their deep and comprehensive presentation of their content; 6) use of expressions and terms which are accepted in the law-making.

It is emphasized that formulation of punishment types as texts of criminal law almost was not analyzed in Ukraine. Aspects noted above are in need of scientific research since non-observance of tasks, main methods and means, and rules of law-making technique (which are creating quite complex system of demands to the law) will lead to the difficulties and mistakes in the law enforcement. The importance of the research of law-making technique is determined by its consideration as a mean for judicial viewing limitation where the judiciary specifically has quit powerful capabilities in the field of the punishment application

Taking into consideration the target goal the criminal and law norms which are regulating the usage procedure for some types of punishment application were analysed and it was cleared up that the section 53 of Ukraine Criminal Code which is outlining a fine as a kind of a penalty is not formulated quite well from a perspective of the law-making textology. Such a hypothesis is based on that the text of above mentioned section is consisting of three complex sentences which include 147 words (along with prepositions and conjunctions). In this regard it was offered to imply the method of statutory text's modification which is involving its structural reorganization in accordance with the principle of differentiation of criminal and law regulations.

The conclusion was made that another sections containing criminal and law norms about the different types of punishments to a greater extent are corresponding to the logical principles of statutory text's construction. Based on the analysys of structural features of the regulations which are determining the content of various types of punishment the conclusion was made that legalistic technique, by which a lawmaker is ruled during the textual representation of the legal situation's principle regarding the types of punishment, is depending directly on the imperative method of criminal and law regulation.

Key words: *legal technique, legislative technique, textual, legal and technical requirements, techniques, legal construction, definition, concept.*